

“Tolkien himself would be proud”

En studie av fansens deltagande i
expanderandet av en fiktiv värld

Ola Stockfelt

Robert Lundström.

Kandidatprogrammet Kultur

Institutionen för kulturvetenskaper, Göteborgs universitet

Kandidatuppsats i kulturvetenskap

Ventileringsperiod: VT 2013

Handledare: Ola Stockfelt

ABSTRACT

PROGRAM: Kandidatprogrammet Kultur

INSTITUTION: Institutionen för kulturvetenskaper, GU

ADRESS: Box 200, 405 30 Göteborg

TELEFON: 031-786 0000 (vx)

HANDLEDARE: Ola Stockfelt

TITEL: "Tolkien himself would be proud" – En studie av fansens deltagande i expanderingen av en fiktiv värld.

FÖRFATTARE: Robert Lundström

ADRESS: Bergkristallsgatan 42, 426 51, Västra Frölunda

E-POSTADRESS: alfsulf@hotmail.com

TYP AV UPPSATS: Kandidatuppsats, 15hp

VENTILERINGSTERMIN: Vt 2013

This essay examines fans contributions in a transmedia culture. I examine how fans relate and use the fictional worlds in the creations of their own films. The study focusing on the use of graphical elements and character design in some fan films. The examination is done by using two intertextual theories. One of the theory is Lubomir Dolezel theory on transfictional relationships and the other one is Gérard Genette theory on the reation in transtextuality. By this study, I can conclude that fan films relation to the primary fictional world may look different in many ways. I'm also styduing how the business sector relate to this kind of films. This is done with the help from Henry Jenkins research and theories about fans and participation culture. In this case, the results of my study indicates that both the fans and the industry have a positive attitude to this kind of films.

Keywords: Transmedia, intertextuality, fandom

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Bakgrund	1
Disposition.....	2
Syfte och frågeställning.....	3
Metod.....	4
Kontexten	5
J.R.R. Tolkiens böcker	5
Peter Jacksons filmer.....	6
Tolkien och fankulturen	7
Begrepp	8
Tidigare forskning.....	9
Transmedialt berättande.....	9
Fandom.....	9
Material	11
Fanfilmerna	11
Analys	14
Transfiktion - Gruppering	14
Teori	14
Transtextualitet	17
Teori	17
Arketextuell analys av titeln	19
Expansionerna	19
Modifikationerna.....	20
Transpositionerna	21
Citat och allusioner av Gollum	21
Expansionerna	22
Modifikationerna.....	23
Transpositionerna	24
Fansen	25
Teori	25
Val av filmer.....	26
Analys – Branschen - Hemsidor.....	27
Analys - Filmerna.....	27
Sammanfattning.....	31
Käll- och litteraturförteckning	33

Källor.....	33
Litteratur.....	35

Inledning

Fiktiva världar expanderar ständigt. Ofta sträcker de sig över flera plattformar och att ha ständig tillgång till dem är något vi som konsumenter både kräver och är vana vid att få. År 1999 revolutionerade Syskonen Wachowski mediebranschen genom *The Matrix*. Syskonen designade en fiktiv värld som redan på planeringsstadiet inkluderade en rad olika mediala plattformar, där varje plattform bidrar med det gör bäst. De konsumenter som väljer att ta del av flera olika plattformar av *The Matrix* belönas med att få information som annars går dem förbi. Det finns flera ingångar till *Matrix*-världen och konsumenter kan antingen börja spela något av TV-spelen och sedan fortsätta till filmerna, eller tvärtom. Genom att designa världen på ett sådant sätt från början skapas tacksamma förutsättningar för syskonen Wachowski att maximera nyttjandet av olika plattformar.

J.R.R. Tolkiens fiktiva värld finns idag representerad inom en mängd olika medier. Den återfinns i film, TV- och datorspel, som rollspel, som teater, i mobilen och på utställningar. Liksom *The Matrix* har världen flera ingångar. Det finns de som väljer att ta del av en eller flera av dessa alternativ. Kanske man ser någon av filmerna och spelar något av TV-spelen. Sedan finns det de som vill veta mer om denna värld. De kanske söker sig till olika dedikerade hemsidor där man på ett smidigt sätt kan hitta information och hänvisningar.

Det finns konsumenter som går ytterligare ett steg, nämligen de som väljer att bidra till expansionen genom att producera egna verk. Dessa verk kan t.ex. bestå av fanfiction, fanart eller fanfilmer. Den fantasyvärld som Tolkien skapade under sin livstid, är en värld fylld av karaktärer, platser och lösa trådar. I den här studien ska jag undersöka några fanfilmer som på olika sätt är relaterade till Tolkiens verk.

Bakgrund

Första gången jag kom i kontakt med J.R.R. Tolkien var jag 11 år gammal. Det var genom Ralph Bakshis tecknade version av *Sagan om ringen* från 1978. Filmen visades på TV och det var något där som tilltalade mig. Jag fann det spännande med alver, orcher och trollkarlar. Efter detta gjorde jag ett försök att läsa första delen i trilogin om *Härskarringen*. Böckerna, som förutom svärd och magi, innehåller många naturbeskrivningar kan kräva en viss koncentration vilket medförde att det tog lång tid för mig att läsa igenom boken. Trots att det tog lång tid var det mycket jag inte förstod. Något år efter att jag läst den första boken hittade jag *Tolkiens Bestiarium* i skolbiblioteket. Detta var den första externa texten jag träffade på

och boken är ett bestiarium över olika platser, händelser och varelser i Tolkiens sagovärld. Att kunna se alla dessa varelser i detaljerade illustrationer var en sporre att fortsätta läsa de resterande två böckerna i trilogin. Sedan denna tid har intresset kommit och gått i vågor. Under de år som gått har jag läst böckerna, lyssnat på ljudböckerna, sett filmerna och diskuterat ämnet med kompisar. Jag har deltagit i diskussioner på olika forum på nätet. Detta intresse ligger, tillsammans med mitt filmintresse, till grund för valet av ämne.

Disposition

Upplägget av uppsatsen kommer att ske på följande sätt. Närmast följer en kontextualisering som utgörs av en beskrivning av J.R.R. Tolkiens böcker. Beskrivningen består av en kortfattad resumé av innehållet i respektive bok. Böckerna presenteras i den narrativt kronologiska ordningen. Efter detta ges en kortfattad presentation av Peter Jacksons filmatisering av *Härskarringen*. Fokuset där ligger på att ge en bild av vad just hans filmatisering inneburit. Därefter följer en inblick i hur en del av fankulturen kring Tolkien ser ut. Fokuset ligger på fankulturen på internet.

Efter kontextualiseringen följer en redogörelse av hur tidigare forskning kring fältet ser ut. Därefter redovisas hur urgallringen av materialet har gått till, följt av en presentation av materialet som ska undersökas.

Efter detta kommer analysen. Analysen sker i tre delar. Inför varje analysdel kommer de teorier och verktyg som nyttjas att presenteras. I första delen används Lubomir Dolezels teori om transfiktioner. Efter presentationen av transfiktionsteorin kommer den att appliceras på materialet. När appliceringen är gjord följer presentationen av nästa teori. Den andra teorin är Gerard Genettes teori om transtextualitet. Transtextualitetsteorin består av fem underkategorier varav två appliceras på filmerna. Efter det följer den tredje och sista delen av analysen. Den börjar med en genomgång av Henry Jenkins teorier om deltagarkulturer och efter detta ges en analys av Tolkienfankulturen med hjälp av deltagarperspektivet. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning av analysen.

Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att studera fanfilmerna utifrån en Tolkien- och fan-kontext. Det jag vill undvika i min studie är att sätta något egenvärde på fanfilmerna som enskilda verk. Detta bland annat då filmerna, på grund av juridiska skäl, inte får ha någon som helst kommersiell framgång och att filmerna på grund av det har mycket begränsade budgetar. Trots detta finns det de som väljer att investera både tid och pengar i dessa filmer. Eftersom vi lever i en tid och kultur där vi är vana vid att ha tillgång till olika mediala texter på en mängd olika plattformar, ska jag även undersöka hur företagskulturen kring Tolkien ser ut och vad de tycker om fanfilmer. Mina frågeställningar lyder som följer:

- Var placeras dessa filmer, rent narrativt, i förhållande till böckerna?
- Hur använder fanfilmskaparna Tolkiens böcker och Jacksons filmer för att stärka den narrativa positionen?
- Hur använder sig filmskaparna av Tolkiens böcker respektive Jacksons filmer för att skapa filmestetik?
- Vad tycker branschen och andra fans om filmerna?

Metod

För att kunna besvara mina frågor ska jag göra en filmanalys ur ett filmestetiskt samt ur ett fandom-perspektiv. Analysen kommer att göras med hjälp av Erik Hedlings analysmodell från boken *Filmanalys – en introduktion*¹. Analysen kommer att göras inom en begränsad kontext. Denna kontext består av J.R.R. Tolkiens böcker och Peter Jacksons filmer. Anledningen till att jag vill skapa en avgränsad kontext är för att jag ska kunna göra en tydligare analys och undvika för många utomtextliga påverkningar på fanfilmerna. Detta ska göras genom att jag först teoretiserar kontexten och därmed skapar ett ramverk och sedan analyserar filmerna utifrån denna. Filmanalysen kommer att bestå av en intertextuell analys bestående av en rad olika underkategorier.

Det första jag ska göra är att dela in fanfilmerna i kategorier. Anledningen till kategoriseringen är för att se vart dessa av placerar sig i förhållande till andra verk. Kategoriseringen är också till för att underlätta hanteringen av fanfilmerna under analysen. För att kategorisera filmerna har jag valt att använda mig av Lubomir Dolezel indelning av hur olika narrativa texter kan hänga samman men ändå sägas tillhöra samma fiktiva värld. Grupperingen av filmerna kommer alltså att ske efter hur de förhåller sig till primärtexten. I detta fall är primärtexten Tolkiens böcker och Jacksons filmer. Genom denna gruppering ska jag också svara på min första fråga från min frågeställning.

I filmanalysen kommer jag sedan att på olika sätt förklara hur fanfilmerna hänger samman med primärtexten samt hur de stärker eller försvagar sina positioner som fanfilmer genom sin estetik. Analysen kommer att ske med hjälp av Genettes underkategorier till teorierna om de intertextuella förhållandena.

Det sista jag ska göra är att studera ett par av fanfilmerna genom att belysa produktionen och bemötandet av fanfilmerna med hjälp av Henry Jenkins forskning kring mediebranschen och fan-kulturer.

---

¹ Andersson; Lars Gustaf, Hedling; Erik. *Filmanalys – en introduktion*, s. 33 – 42.

Kontexten

I denna del av min uppsats ska jag ge en redogörelse för vad några av Tolkiens böcker handlar om. Detta för att ge en inblick i den fiktiva kontext fanfilmerna utspelar sig i. Jag kommer också att kort nämna Peter Jacksons filmatisering av några av dessa böcker. Därefter kommer jag kort att redogöra för hur en del av fankulturen ser ut på internet.

J.R.R. Tolkiens böcker

J.R.R. Tolkien var professor i engelska språket och litteraturen. Han hade ett stort intresse för språk, fornnordisk mytologi och anglosaxisk kultur, vilket bl.a. kom att visa sig i hans böcker. Tolkiens böcker utspelas i en fiktiv värld som heter Arda. Böckerna tillhör fantasygenren och världen består av ett antal folkslag, vart och ett med sin egen bakgrundshistoria. Arda är uppbyggt av ett antal olika världsdelar och den mest allmänt kända av dem är Midgård, där de flesta av de mer grundligt beskrivna händelserna utspelas. Tolkien har delat in tideräkningen i flera stora tidsåldrar där viktiga händelser markerar dessas slut och början. I boken *Silmarillion*² (1977) beskrivs tiden före skapelsen och själva skapelsen. Här redogörs för hur gudarna skapade de olika folken som består av bl.a. alver dvärgar, människor och enter. Berättelserna i boken utgörs av stora händelser som har kommit att påverka Arda i det stora hela och tiden stäcker sig fram till och en bit in i den tredje tidsåldern. Boken innehåller också släkttavlor samt en guide till hur man uttalar vissa ord i de olika språken som finns.

Nästa del, narrativt kronologiskt, utgörs av boken *Bilbo – En hobbits äventyr* (1937) och den utspelas under den tredje tidsåldern. Boken handlar om hur hobben Bilbo Bagger under ett äventyr med några dvärgar kommer över en magisk ring. Sällskapet huvudmål är att ta tillbaka dvärgarnas skatt. Sällskapet består av Bilbo, ett gäng dvärgar och trollkarlen Gandalf. Äventyret är en lång vandring och under denna vandring stöter de på en rad olika varelser och platser som sedan får en mer utförlig beskrivning i senare böcker.

Nästa del utgörs av en trilogi bestående av *Sagan om ringen*, *Sagan om de två tornen* och *Sagan om konungens återkomst*. Samlingsnamnet för trilogin är *Härskarringen* (1954-1955). Här berättas hur Gandalf upptäcker att den ring som Bilbo hittade, är den enda Ringen. Ringen är smidd av den mörka fursten Sauron, vilken nu har börjat återfå sin styrka efter ett långt tidigare nederlag. För att en gång för alla få slut på Saurons ondska måste denna ring

---

² Boken är sammanställd av J.R.R. Tolkiens son, Christopher Tolkien, och den utgavs postumt år 1977.

förstöras. Det enda sättet på vilken ringen kan förstöras är genom att man kastar den i Domedagsbergets eldar. Frodo, Bilbos släkting och arvinge, tar på sig uppdraget att tillsammans med åtta färdkamrater som kallar sig Ringens Brödraskap, ta sig till Domedagsberget och förstöra ringen. I trilogin får man också lära känna en rad olika karaktärer och en av dem är Aragorn. Aragorn är en s.k. utbyggdsjägare från norr och en av de nio i Brödraskapet. Han har levt sitt liv i skogarna i norr, men allt eftersom berättelsen fortskrider växer hans bakgrund och det visar sig att han är den rättmätige kungen av ett land som heter Gondor. Även denna bok är en resa och under berättelsens gång får man som läsare mer och mer information om den värld där det utspelar sig. Bl.a. får man en noga historisk redogörelse om ringen, i det kapitlet som heter *Elronds rådslag* i första delen av trilogin.

Kring dessa böcker finns även en rad andra böcker och texter. Vissa av dessa böcker och texter ger en djupare förståelse och mer utförliga redogörelser för hur vissa händelser ha gått till. I *Sagor från Midgård* (1981) återges en noggrannare redogörelser för hur vänskapsbandet mellan länderna Rohan och Gondor uppstått och utvecklats. Detta ger en bättre inblick i det spända läget mellan dessa länder i *Härskarringen*. I boken *Ringens värld* finns fakta och redskap för i uttal och skrift två alviska språken *quenya* och *sindarin*.

Andra texter, som t.ex. *Tom Bombadills äventyr och andra verser ur Västmarks Röda bok* (1962) är en verssamling där olika karaktärer från *Härskarringen* står som författare av verserna och dikterna. Här ges ingen historia kring händelserna i Midgård utan detta fungerar mer som ett sätt att göra världen mer livfull.

Peter Jacksons filmer

Mellan år 2001 och 2003 kom en filmatisering av *Härskarringen*. De tre filmerna har samma namn som böckerna i trilogin. Detta är inte första och enda filmatiseringen av böckerna, men jag har valt att ta med just dessa filmer då de tillskrivs en stor roll i och kring Tolkiens sagovärld, samt att de har kommit att påverka fanfilmernas estetik på ett sätt som tidigare filmatiseringar inte har gjort.

Filmtrilogin om *Härskarringen* är regisserad av Peter Jackson, som tillsammans med Fran Walsh och Philippa Boyens står för arbetet med manuset. Filmerna fick stor genomslagskraft och när första delen kom på bio skrev kritikerna att den bl.a. var gjord med omsorg och passion³⁴. Filmerna blev kritikerrosade av såväl kritiker som av biobesökare och

---

³ <http://www.empireonline.com/reviews/reviewcomplete.asp?FID=131309> [2013-02-20]

⁴ <http://www.totalfilm.com/reviews/cinema/the-lord-of-the-rings-the-fellowship-of-the-ring-1> [2013-02-20]

fans, och i skrivande stund återfinns alla tre filmerna bland de 20 första på imdb.com top 250⁵.

Att filmatisera en bok innebär att jobba med element som inte finns i originaltexten. Här kommer saker som ljud och bild in. Till varje film släpptes det t.ex. ett soundtrack på CD-skiva med den specialskrivna musiken på. Jackson gav även röster åt varelser som orcher, uruk hai och Gollum, vilket gjort dem mer individuella och karaktäristiska. Jackson har även satt sin prägel genom rekvisitan. Genom kläder, vapen och rörelsemönster, skapas det unika med varje folkslag. Man har också t.ex. noga formgivit olika svärd, vilka annars bara nämns i boken utan vidare förklaring på hur de ser ut. En annan sak att nämna här är typsnitten som är karaktäristiska och lätta att känna igen.

Tolkien och fankulturen

Den största och mest lättillgängliga fan-aktiviteten sker på internet. Vid en google sökning får man upp en rad träffar på olika sidförslag. Genom olika fan-communities, eller fansidor som jag kommer att kalla dem från och med nu, samlas de som på ett eller annat sätt är intresserade av att förlänga sitt intresse för Tolkiens fiktiva värld. Inom denna sfär finns lite olika sorters fansidor. Det finns de fansidor som fokuserar på att tillhandahålla och sprida nyheter kring det ämne som de berör. Ett exempel på detta är www.theonering.net, vars fokus är att sprida nyheter kring de olika filmerna. De har ett nära samarbete med producenterna kring de filmer om Bilbo, som man i skrivande stund håller på att spela in. Den officiella bloggen kring inspelningen hänvisar till www.theonering.net för vidare information om vissa nyheter. Här finns också ett bibliotek med underrubriken ”*Yeah...it's for hard-core Tolkien fans. Get your geek on and start browsing!*”⁶. Under denna meny finns det olika underkategorier. Många av de publicerade texterna är s.k. *tributes* där ett flertal kända författare, så som J.K. Rowling och Terry Pratchett, ger sina hyllningar till Tolkien. Här finns också ett utrymme för fanfiction, men det är inte så stort och det finns ingen möjlighet till direkt publicering utan författarna ska skicka in sina texter först.

Ett vanligt förekommande inslag på dessa fansidor är forum. På dessa forum diskuteras det vitt och brett om det mesta. Ett exempel på detta är den svenska fansidan www.tolkiensarda.se. Deras forum är uppdelat på så vis att man kan diskutera allt från Tolkien som person, till Ardas struktur eller missar i filmarna. Här finns ett stort utrymme där man diskuterar saker så som olika karaktärers bakgrunder eller vem som borde efterträtt en

⁵ <http://www.imdb.com/chart/top> [2013-02-20]

⁶ <http://www.theonering.net/torwp/library/> [2013-02-18]

viss kung. Diskussionerna kan handla om saker som kanske bara nämns under ett par rader i någon av Tolkiens böcker. Här ryms allt.

Sedan finns det även de fansidor som har fanfiction i fokus. På dessa sidor brukar författarna kunna publicera sina texter direkt. Det finns två olika sorters inriktningar på dessa. Det finns de sidor som själva fanfictionen som sitt huvudmål. Dessa sidor brukar ha en mängd olika underkategorier där varje kategori utgörs av de områden som de tillhör. Ett exempel på detta är www.fanfilms.net där man väljer vilken fiktiv värld filmerna ska tillhöra och det kan då röra sig om specifika grenar så som t.ex. det gamla NES spelet *Duck Hunt* eller filmen *Ghostbusters* eller bredare områden så som t.ex. *Batman* eller *The Lord of the Rings*.

Den andra inriktningen av dessa fansidor är mer riktad från början. Det kan då röra sig om specifik fanfiction. Ett exempel på detta är www.tolkienfanfiction.com, där alla texter antingen utspelar sig i Arda eller berör någon av de karaktärer som finns där. När man söker efter en text kan man göra det efter karaktär, genre, författare eller vilken tidsålder man vill att berättelsen ska utspela sig i.

Begrepp

Primärtext. Primärtext syftar på den centrala texten kring vilken de sekundära texterna kretsar. En text kan vara både en film och en bok.

Diegesis. Inom filmvetenskapen används detta begrepp för att beskriva det som innefattas i det universum som filmen utspelar sig i. Ljud och rum som karaktärerna hör och vistas i räknas till det *diegetiska*. Ljud, så som filmmusik, är *icke-diegetisk* då den inte kan uppfattas av karaktärerna. Dröm- och tankesekvenser räknas till det diegetiska då de är realistiska och kan upplevas i den fiktiva världen.

Transmedia. Att något är transmedialt innebär att det stäcker sig över flera mediala plattformar och format. Hur dessa plattformar hänger samman kan variera från fall till fall. Det kan innebära att fiktiva världar sträcker sig över flera mediala plattformar. Denna utsträckning kan innebära att en berättelse börjar med en film, fortsätter i ett datorspel och avslutas i en serietidning.

Tidigare forskning

Transmedialt berättande

Forskningen kring transmedialt berättande är fortfarande relativt ung. Filmforskarna Kristin Thompson och David Bordwell ägnar ämnet några sidor i *Film History – An Introduction*⁷. De ger en övergripande bild över hur det förändrade medielandskapet har påverkat sättet att se på och ta del av film. Thompsons och Bordwells beskriver ur ett filmvetenskapligt perspektiv hur både datorspelsbranschen och filmbranschen har kommit att slå sig samman. Genom ett nära samarbete har film- och datorspelsestetiken närmats sig varandra. Det förändrade medielandskapet har också inneburit en förändring kring produktion och distribution, vilket har gynnat independentfilmerna.

Medieforskaren Henry Jenkins har fokuserat sin forskning på transmedialt berättande och fandom-kulturer. I boken *Konvergenskulturen* beskriver Jenkins detta som att varje del av den transmediala berättelsen ska fungera som en bit av helhetskonceptet och att varje del ska göra det den gör bäst⁸. Transmedialt berättande kan innebära att en och samma berättelse kräver flera plattformar för att skapa en narrativ helhet, men det kan också betyda att man kan ta del av en fiktiv värld genom tillgången till olika mediala plattformar.

Ett annat namn inom detta forskningsfält är Christy Dena. I sin doktorsavhandling *Theorising the Practice of Expressing a Fictional World across Distinct Media and Environments* fokuserar hon på att synliggöra olika transmediala strukturer⁹. Dena gör en distinkt skillnad på angripningssätten mellan de transmediala berättelser bestående av ett narrativ som stäcker sig över flera plattformar och de transmediala berättelser som består av flera olika skilda kompositioner. I den sistnämnda är det den fiktiva världen som är transmedial.

Fandom

Internets framväxt har lett till ökad tillgänglighet att samlas kring ett gemensamt intresse. Det har också lett till en ökad tillgänglighet av spridandet av hemmagjorda produktioner. Tillgängligheten har också underlättat för forskare att studera materialet. I sin forskning om

---

⁷ Thompson, Kristin och Bordwell, David. *Film History – An Introduction*, s. 725-730.

⁸ Jenkins, Henry. *Konvergenskulturen*, s. 103.

⁹ Dena, Christy. <http://www.scribd.com/doc/52231937/DENA-TransmediaPractice>, s. 104.

fandom har Jenkins kommit att fokusera på hur mediekonsumtionen förändrat förutsättningarna för deltagarkulturer. 1992 kom Henry Jenkins första bok om fandom. Den heter *Textual Poachers*. Det är en etnografisk studie av fan-kulturen, bestående av observationer och intervjuer med människor som betraktar sig som fans¹⁰.

I boken *Konvergenskulturen*, använder sig Henry Jenkins av både bransch- och fanperspektivet, samt hur dessa korsas. Detta ger en bra inblick i dessa kulturers strukturer och vad som händer när de korsas. Han har bl.a. studerat hur fansen använder sig av olika mediala texter för att skapa sina egna verk. Han ger han ett par ingående exempel på olika fan-kreationer. Bl.a. ger han exempel på hur fanfilmare använder sig av merchandise produkter i skapandet av *Star Wars* fanfilmer.

Mycket annan forskning om fansens egna produktioner inom fan-kulturen har koncentrerats på fanfiction. I boken *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet* presenteras åtta essäer om ämnet fanfiction. Dessa essäer fokuserar på att undersöka hur fantexterna är uppbyggda och vad de handlar om. I kapitlet *The Toy Soliders from Leeds*¹¹ beskriver Mafalda Stasi de komplexa intertextuella relationerna som fantexterna kan ha gentemot en mängd olika texter. I sin text flyttar Stasi fokuset från fansens behov till att istället fokusera på texternas struktur.

När det gäller forskning kring fan-kulturen av just Tolkien så är den ganska begränsad. Mycket av forskningen har sin utgångspunkt i de fiktiva världarna *Star Wars*, *Star Trek* och *Harry Potter*.

---

¹⁰ Jenkins, Henry. *Textual Pachters*, s. 1.

¹¹Stasi , Mafalda. The Toy Soliders from Leeds. I *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet*, Hellekson, Karen och Busse, Kristina (red.), s. 115-133.

Material

Valet av fanfilmer beror på en rad olika saker. Alla de filmer jag valt att studera finns samlade på en hemsida som heter fanfilms.net. Denna sida erhåller vid skrivande stund 2363 stycken olika filmer¹². Dessa filmer är indelade på ett sådant sätt att respektive film finns tillgänglig under den värld som den tillhör. T.ex. ligger de 48 filmer som tillhör *Resident Evil* just under menyn Resident Evil. På fanfilms.net tas ingen hänsyn till vilken sorts film fanfilmerna är, utan istället ligger de bara uppordade under sina menyer.

Tolkien har två olika menyer, nämligen The Hobbit och Lord of the Rings. The Hobbit har två filmer, medan Lord of the Rings innehåller 35 olika filmer, varav endast elva finns tillgängliga¹³. Jag har valt att avgränsa mig till de 11 filmerna under menyn Lord of the Rings. Avgränsningen beror på att det annars blir för många filmer för min studie. Fyra av filmerna är trailers och där fallet är så har jag följt upp filmerna genom de länkar som presenteras i beskrivningen av filmerna. Av dessa fyra trailers har två visat sig ha färdiga filmer. De två filmerna ingår i min studie. I de andra två fallen är trailern filmen.

En annan bidragande faktor i valet av dessa filmer är den bredd de utgör, både vad gäller estetik, handling och längd. Jag hoppas denna bredd ska leda till ett tydligt resultat. Filmernas kvalitet är av varierande grad. Det går inte påstå annat. Detta har inte påverkat valet av filmerna utan jag har accepterat alla. Jag ska kort redogöra för vad filmerna handlar om.

Fanfilmerna

Born of Hope (2009). 71 min. Regisserad av Kate Madison.

Filmen handlar om hur Aragorns föräldrar, Arathorn och Gilraen, träffas. Arathorn är hövding över Dúnedain, utbyggdsjägarna i norr. Utbyggdsjägarnas hövding är i rakt nedstigande led släkt med Isildur och därmed den rättmätiga kungen av Gondor. Isildur tog Ringen från Sauron och han är nu på jakt efter den. Skogarna i norr hemsöks allt oftare av orcher, vars uppgift är att ta tillbaka Ringen. Mitt i allt detta föds Aragorn. Ararhorn stupar

---

¹² <http://www.fanfilms.net/>[2013-03-01]

¹³ 2013-03-17. Det har tillkommit två stycken filmer på www.fanfilms.net/c/lotr/ under tiden för min studie. *Lord Of the Rings: Return Of the King parody* (Regi. Ashlee Scott. 2006) och *Star Street Ep7 'Love You So Much'* (Regi. Dave Connolly och Terry Mynott, 2007) Dessa två filmer är inte med i min undersökning då de inte var tillgängliga under den period då valet av filmer gjordes. Anledningen till filmernas otillgänglighet under den perioden är okänd.

efter hårda strider med ett gäng orcher och med hjälp av halvalven Elronds söner lyckas Gilraen fly till Vattnadal med Aragorn.

The Hunt for Gollum (2009) 38 min. Regisserad av Chris Bouchard. UK

The Hunt for Gollum handlar om hur Aragorn ska jaga rätt på Gollum, för att denne inte ska bli tillfångatagen av Sauron och berätta vart Ringen befinner sig. Parallellt får man följa ett gäng orcher som också är på jakt efter Gollum. Aragorn lyckas spåra upp och fånga honom först, men efter att Aragorn har blivit överfallen av orcherna, lyckas Gollum fly. Några skogsalver från Mörkmården kommer Aragorn till undsättning och de fångar återigen Gollum. Efter att trollkarlen Gandalf har förhört Gollum kan de konstatera att de kom för sent. Gollum har redan varit fången hos Sauron och berättat vad han vet.

Halifirien (2009) 32 min. Regisserad av Tom Robinson.

Filmen utspelar sig strax innan slaget på Pelenors slätt i *Sagan om konungens återkomst*. Länderna Gondor och Rohan har ett system som går ut på att om någon av dem behöver den andres hjälp, kan de skicka en nödsignal i form av en kedja av vårdkasar. Dessa vårdkasar vaktas av män från Gondor och Rohan. Ett av dessa läger blir anfallna av orcher. I filmen får man följa hur en pojke, Eradur, på egenhand till slut lyckas tända elden på vårdkasen så att signalen kan nå fram till Rohan.

Idiots in the Shire (2012) 4 min. Regisserad av Paul Dowers.

Filmen är en parodi och handlar om hur Brodo hittar en ring på sin garageuppfart. Han visar ringen för Gandarf och de diskuterar vad de ska göra med den. Mitt i deras diskussion uppenbarar sig Sauron för dem i form av ett öga. De beslutar sig för att de måste förstöra ringen.

Lord of Recycling (2011) 2 min. Kial Natale.

En trailer för en icke existerande film. Frodo ska ta sig till soptippen för att återvinna den gyllene PET-flaskan. Filmen utgörs av utvalda delar från hela trilogin.

Lord of the Rings – Sweded! 11 min. (2008) Daniel Loyd.

Detta är en parodi av första boken. Filmen innehåller många av nyckelscenerna. Filmen börjar med att Frodo undrar vad det är för ring han har i sin hand. Precis när han ska prova den stormar Gandalf in och stoppar honom. Utan någon vidare förklaring berättar Gandalf för Frodo att han måste ge sig av på en resa och förstöra ringen.

The Fellows Hip: Rise of the Gamers 2 min. (2013) Ron Newcomb.

En trailer om en ev. kommande film. Filmen handlar om fyra ungdomar som ska delta i en *The Lord of the Rings: Online* tävling. Vägen till tävlingen blir farlig och kantas av faror. Med sig till tävlingen har de en USB-sticka av guld.

The Lord of the Rings: The Sons of Elrond (2005) 4min. Regisserad av Toby McClure & Cody McClure

Denna film utspelar sig i början av den 4:e tidsåldern. I filmen får man följa Elronds söner när de återvänder till numera övergivna Lorien och tittar i Galdriels spegel. Där blir de påmindas om krig som varit och de får också se ljuset från den Silmarill som bärs av Earendil i världsrymden.

The Road to the End (u.å.) 14 min. Regisserad av Jason Wright

Detta är en filmatisering av några händelser mellan Frodo och Gollum. De har slagit följe och är nu på väg mot Mordor. Det är en mödosam resa och Ringen tynger Frodo. Gollum försöker vid ett tillfälle att ta Ringen, men misslyckas. Frodo har förståelse för Gollums begär efter den och han förlåter honom.

Todd of the Ring (2012) 24 min. Regisserad av Julian Higgins.

The Todd är en liten guldstaty som viskar hemska saker till den som håller i den. Enda sättet att förstöra den och få ett slut på *the tiny evil* är genom att kasta den i eldarna i Domedagsberget.

THE SILMARILLION : ARDA - A World Is Rising (I produktion) 2 min. Stefanie Mutzel and Tina Kupferschmidt.

Detta är en form av en trailer. Trailern syftar till ett pågående filmprojekt. Filmen är tänkt att vara en filmatisering av Tolkiens bok *Silmarillion*. I trailern får man se de olika gudarna avvisar en av de sina, nämligen Melkor, ondskan själv.

Analys

Analysen består av tre delar. Varje del inleds med att jag går igenom de teorier och verktyg jag använt mig av för att utföra min studie. I slutet av varje del kommer jag att presentera resultatet. Jag har valt att göra på detta vis för att strukturen på analysen ska bli tydlig.

Jag kommer att använda mig av två olika intertextuella teorier som fokuserar på olika saker. Den första teorin jag tillämpar fokuserar på narrativ, medan den andra lämpar sig för att undersöka filmiska element.

I analysen kommer jag att referera till både Tolkiens böcker och Peter Jacksons filmer som primärtexter. I den första delen av analysen står Tolkiens böcker som primärtext. I den andra delen är det Jacksons filmer. I de resterande två delarna använder jag både Tolkiens böcker och Jacksons filmer som primärtext. Detta då dessa delar består av en mer komplex analys.

Transfiktion - Gruppering

Det finns olika typer av fanfilmer. Olika fanfilmer kan ha olika förhållande till primärtextens narrativ. För att kartlägga och synliggöra detta har jag valt att använda Lubomir Dolezels teori om *transfiktion*. Transfiktion är en gren inom intertextualitets-teorierna och den fokuserar på narrativa förhållanden. Anledningen till att jag valt att kategorisera filmerna utifrån detta är att en sådan indelning inte tar hänsyn till filmens stilistiska kvalitéer. Detta är bra att undvika då många av filmerna har olika filmestetiska kvalitéer.

Teori

Enligt litteraturforskaren Lubomir Dolezel kan olika verk/texter inom samma fiktiva värld, hänga samman på tre olika sätt. I boken *Heterocosmica – Fiction an Possible Worlds* presenterar han dessa narrativ som *transposition*, *expansion* och *displacement*¹⁴. Transposition innebär sådana berättelser där själva handlingen är densamma, men samtidigt är den flyttad till en ny tid och ett nytt rum. Expansion är de berättelser som utvidgar den primära textens narrativ genom att fylla i luckor eller genom att skapa prequels och sequels. Det kan t.ex. handla om att utvidga redan existerande karaktärer. Displacement är de berättelser där man gör om den primära narrativa strukturen i en berättelse med andra ord;

---

¹⁴ Dolezel, Lubomir. *Heterocosmica – Fiction and Possible World*, s. 206.

man återberättar en historia men man kanske utelämnar eller ändrar vissa händelser. Till skillnad från transposition så är rummet detsamma. Dolezel kallar den värld som texterna kretsar kring för *protoworld*, men jag kommer att benämna dem som primärtexter.

I artikeln *Transmedial Storytelling and Transfictionality* provar Marie-Laure Ryan dessa litteraturvetenskapliga begrepp och synsätt på den transmediala världen. Hon kallar *displacement* för *modifikation*, vilket jag också kommer att göra från och med nu. Med fokus på vem som skapar de nya texterna skriver Ryan att:

the worlds of transfictional texts can relate to the original world in variable ways: overlap in the case of modifications and transpositions; inclusion in the case of expansion by a different author.¹⁵

Modifikation och transposition kan alltså relatera till primära texten. Expansionen däremot inkluderas i den. Med denna inkludering menar hon inte att en expansion kan påverka den primära texten men att den kan göra anspråk på att narrativt placera sig på ett sådant sätt att den passar in i primärtexten.

Ryan lägger även till en fjärde kategori, *quotation*. Med quotation menar hon när en film lånar specifika element från en annan fiktiv värld. Det t.ex. innebära användandet av en ljussabel från *Star Wars* i en *Harry Potter* text. Jag har valt att inte ta med den kategorin då den inte berör de narrativa strukturerna, utan filmens stilistiska element.

I artikeln är Ryan också kritisk mot användandet av transpositions-kategorin i moderna transfiktioner. Hon skriver att:

If the plot of Star Wars were transported into a different environment, for instance into a world of medieval fantasy, nobody would recognize it as being a version of Star Wars, because its plot is one of countless stories that tell about a fight between good and evil.¹⁶

Ryan menar att igenkännedomen av *Star Wars* inte återfinns i dess handling utan i dess rekvisita och scenografi. Jag har ändå valt att ha behålla den kategorin. Anledningen till att jag valt att behålla den och applicera den på fanfilmerna är för att testa om det ändå kan ge resultat.

Jag ska nu gruppera filmerna efter deras förhållande till primärtexten. Jag kommer också att ge förklaringar till varför filmerna placeras i de respektive kategorierna. Indelningen kommer ske i följande ordning: Expansion, Modifikation och Transposition.

---

¹⁵ <http://users.frii.com/mlryan/transmedia.html> [2013-03-04]

¹⁶ <http://users.frii.com/mlryan/transmedia.html> [2013-03-16]

Expansioner

Born of Hope utspelas innan händelserna i både *Bilbo* och *Härskarringen*. Filmen är baserad på några rader ur ett tillägg till *Konungens återkomst*, där det berättas hur Aragorns föräldrar träffas samt hur Arathorn går en tidig död till mötes. Det denna film gör är alltså att fylla en s.k. lucka i den primära texten och ge ett alternativ till hur det kan ha gått till. I filmen utvecklas redan existerande karaktärer som presenteras nya. Man har även gett orchererna ett stort utrymme. Dessa har tydliga avsikter med sina räder mot utbyggdsjägarna. De är på jakt efter ringen.

The Hunt for Gollum utspelar sig mellan *Bilbo* och *Härskarringen*. Filmen är baserad på Aragorns redogörelse vid Elronds rådslag i *Sagan om ringen*, där han berättar hur han lyckas fånga Gollum. Även denna film fyller en lucka i den primära texten och ett alternativ till hur denna jakt kan ha gått till. Filmen slutar med att man valt att genom skriven text förklarar vad som hände sedan, vilket blir en ingång till *Sagan om ringen*.

Halifirien skiljer sig något från de föregående expansionerna. Händelserna i denna film utspelas parallellt med händelserna i primärtexten. Handlingen är helt egenskriven och utspelas i Tolkiens värld. Detta etablerar man i filmens inledning genom en voice-over, som berättar var och när händelserna utspelar sig. Den kan därför sägas ha ett ganska distanserat förhållande till primärtexten, men då filmens utfall indirekt påverkar primärtexten är den en expansion. Filmen slutar nämligen med att berättelsens huvudperson tänder den sista vårdkassen. I primärtexten märks detta inte av över huvudtaget.

The Lord of the Rings: The Sons of Elrond utspelas någon gång efter primärtextens slut. Det är alltså en tydlig sequel. Filmen bygger på spekulationer om vad som kan ha hänt med Elronds båda söner efter det att ringens krig var över. Detta är ett förslag på en av många saker de kan ha gjort.

Modifikationer

Lord of Recycling, *Lord of the Rings – Sweded!* och *Todd of the Ring* är tre tydliga modifikationer av primärtexten. Alla filmerna är parodier och de går ut på att något ska förstöras i Domedagsberget. Vägen dit ser lite olika ut i de olika filmerna, då man ”bara” valt att filmatisera vissa delar och händelser. Filmerna är trogna den filmestetik och rekvisita som Peter Jackson använde sig av vid inspelningen av den officiella filmatiseringen. Man får även klart och tydligt veta att filmerna utspelar sig i Midgård. Rummet är alltså det samma, men den narrativa strukturen är ändrad.

The Road to the End är även den en tydlig modifikation. I filmen får man veta att det är Frodo och Gollum och att de är på väg till Domedagsberget, vilket placerar dem i rätt rum. Händelserna är en del av *Konungens återkomst*, men bland annat har man valt att inte ha med Frodos följeslagare Sam.

THE SILMARILLION : ARDA - A World Is Rising placerar sig i Tolkiens värld genom att en voice-over förklarar vart man befinner sig. Liksom föregående film är detta en i tolkning av några händelser i primärtexten.

Transpositioner

Idiots in the Shire gör anspråk på att tillhöra denna grupp redan i filmbeskrivningen, där skriver man att det är en modern tappning av *Sagan om ringen*. I filmen tar detta sig i uttryck genom att man använder sig av bilar, sneakers och av dagstidningar.

The Fellows Hip: Rise of the Gamers hamnar också i denna grupp. Filmen utspelar sig i modern tid i moderna miljöer, dock finns det inslag av svärd, pilbågar och orcher. Ett exempel på hur man flyttat berättelsen är genom den händelsen när Frodo och de tre andra hoberna gömmer sig för en av de svarta ryttarna i *Härskarringen*. I *The Fellows Hip: Rise of the Gamers* gömmer sig de fyra huvudpersonerna på ett liknande sätt, fast de gömmer sig för en motorcyklist.

Transtextualitet

För att undersöka stilistiska elementen i fanfilmerna kommer jag att använda mig av Gérard Genetts teori om *transtextualitet*. Anledningen till valet av denna teori beror på att den är lämpligt verktyg för att synliga göra stilistiska elementen i respektive fanfilm.

Teori

Teorierna om *intertextualitet* kommer ursprungligen från litteraturvetenskapen. Kortfattat kan den sägas studera relationerna mellan olika *texter*. Att applicera dessa teorier på film är inget ovanligt och har gjorts vid ett flertal tillfällen. Med ordet text menas då filmen. Begreppet introducerades av Julia Kristeva och utvecklades sedan av Gérard Genette¹⁷. Genettes övergripande begrepp är *transtextualitet*. Teorin bygger på att alla texter kan sägas hänga

---

¹⁷ Stam, Robert, *Film Theory – An Introduction*, s. 201.

samman. I boken *Filmanalys – en introduktion* beskriver Erik Hedling det som att ”med intertextualitet avses filmens kontaktytor gentemot andra filmer, konstverk eller texter av olika slag”¹⁸. Men då en films kontaktytor kan skapas på många olika sätt, delade Genette in begreppet i några underkategorier

Den första kategorin är *intertextualitet*. Med detta menas att två eller fler distinkta texter är närvarande samtidigt i samma text. Mediet för de olika texterna kan vara olika. Denna text i text berör sällan filmens handling utan de pekar snarare på andra verk. Några former av intertextualitet är *citats* och *allusion*. Med citat menas att man konkret använder sig av andra texter. Det kan t.ex. vara att man i filmen tittar på en annan film. Citaten kan också vara *dolda*, vilket innebär att man använder sig av bilder från andra filmer. Ett dolt citat kan t.ex. vara att man använder sig av krigsscener från en annan film. En allusion å sin sida är en verbal, musikalisk eller visuell hänvisning till ett annat verk.

En andra underkategori är *paratextualiteten*. Detta berör de inomtextliga relationerna. Exempel på detta är t.ex. om titeln bidrar med något, eller om det t.ex. finns en förtext som ger viss information. En förtext kan t.ex. ge åskådaren en inblick i de rådande förhållandena när/där filmen utspelar sig.

En annan underkategori är *hypertextualitet*. Detta innefattar filmens relation till tidigare verk. Alltså hur och var placerar sig filmen gentemot andra verk. Med hjälp av detta kan man studera saker så som hur filmen har modifierats och transformerats från sin ursprungstext. Exempel på detta är filmatiseringar av romaner och dylikt.

Ytterligare en kategori är *metatextualitet*. Detta är den kritiska relationen mellan en text och en annan. En typ av metatextualitet är man t.ex. gör en nyinspelning av en film och ändrar eller manipulerar vissa delar av förlagan. Fokuset på filmens handling kan flyttas. Metatextualitet kan också innebära parodier, där man genom att driva med förlagan skapar en distans till denna.

Den sista av Gennets kategorier är *arketextualitet*. Med detta avses sådana saker som hur filmerna yttre omständigheter förhåller sig till filmens innehåll. Det kan handla om t.ex. om filmens titel. Exempel på detta är *Die Hard 2* (1990), där 2:an i titeln ger en direkt förklaring till att det är en uppföljare. Det kan också handla om att filmen genom sin titel placerar sig i en viss genre, t.ex. *The Texas Chainsaw Massacre* (1974) där orden Chainsaw och Massacre avslöjar en viss blodighet.

---

¹⁸ Andersson och Hedling, *Filmanalys – en introduktion*, s. 16.

Jag ska använda mig av dessa teoretiska verktyg för att undersöka fanfilmernas grafiska innehåll samt för att göra en undersökning av en karaktärgestaltning. Jag har valt att använda mig utav två stycken av Genettes kategorier, nämligen arketextualitet och intertextualitet. Anledningen till detta beror på platsbrist i min studie. Valet av just dessa två kategorier beror på att jag funnit dem intressanta att tillämpa i en undersökning av grafiska element och karaktärgestaltning.

Arketextuell analys av titeln

Jag ska här undersöka hur fanfilmsproducenterna använder sig av Tolkiens böcker samt Jacksons filmer för att stärka sina band till de kategorier som de tillhör, genom skapandet av icke-diegetiska inslag. Jag ska börja med att undersöka hur fanfilmerna förhåller sig till sina respektive titlar vad gäller estetik och utformning. Detta ska sedan jämföras med Jacksons filmer. I Jacksons filmer använder man sig av ett speciellt typsnitt (se bild 1). De första filmerna jag ska undersöka är de som tillhör kategorin expansioner.

Bild 1¹⁹.

Expansionerna

Fanfilmerna *Born of Hope*, *The Hunt for Gollum*, *Halifirien* och *The Lord of the Rings: The Sons of Elrond* använder sig alla av det typsnitt som Peter Jackson använde till titlarna i sina filmer. Det som skiljer typsnittet i fanfilmerna från Jacksons filmer är i hur man har ändrat färgen på bokstäverna. Jackson använde sig av gula bokstäver, vilket ingen av dessa filmer gör. Jackson använder även ett speciellt typsnitt i förtexterna i sina filmer. Även detta typsnitt går att återfinna i *The Hunt for Gollum*, *Born of Hope* och *The Lord of the Rings: The Sons of Elrond*. Genom att använda sig av detta typsnitt skapar man en arketextuell relation till

---

¹⁹ Bild 1: <http://www.namethatfont.net/the-lord-of-the-rings-font/>

Jacksons filmer. Erik Hedling beskriver arketextualitet som ”textens egen manifestation av genertillhörighet eller genreöverksridande aspekter”²⁰. Det som uppstår när man använder detta typsnitt på icke-diegestiskt sätt, är alltså att man som åskådare kan känna igen och placera filmen i en större kontext, nämligen Tolkien och Jackson.

En annan arketextuell markör är namnet på filmerna. *The Hunt for Gollum*, *Halifirien* och *The Lord of the Rings: The Sons of Elrond* pekar alla tre direkt på sin tillhörighet till Tolkiens fiktiva värld, genom sina titlar. Om man som åskådare tidigare har sett Jacksons filmer eller läst Tolkiens böcker, är namnet *Gollum* bekant. *The Lord of the Rings: The Sons of Elrond* är också en tydlig titel, som ger en direkt tillhörighet både genom det faktum att den heter just *The Lord of the Rings*, men också namnet *Elrond* visar på den relation som filmer har till den fiktiva världen. *Halifirien* däremot, har betydligt mindre utrymme. Platsen nämns inte i Jacksons filmer, utan här måste man återgå till böckerna. Titeln *Born of Hope* skulle däremot kunna tillhöra en mängd olika filmer. Den avslöjar inte att just denna film skulle ha något med Tolkien att göra. Dess arketextuella relation till Tolkien är svag i detta avseende.

Modifikationerna

De fem fanfilmer som klassificerades som modifikationer använder sig även de av Jacksons typsnitt i sina respektive titlar. Dock med ett undantag. Filmen *Lord of the Rings – Sweded!* använder sig av ett helt annat sorts typsnitt.

Fanfilmernas titlar, *Lord of Recycling*, *Lord of the Rings – Sweded!*, *The Road to the End*, *Todd of the Ring* och *THE SILMARILLION : ARDA - A World Is Rising*, är inte fullt så tydliga som titlarna på filmerna hos expansionerna. Två av dem, *Lord of the Rings – Sweded!* och *THE SILMARILLION : ARDA - A World Is Rising* ger en direkt bild av vad de tillhör för fiktiv värld genom sina titlar. *Lord of Recycling* och *Todd of the Ring* är inte lika självklara. Båda filmerna ger en hint genom att man lekt med originaltitlarna på primärtexterna. Men som Hedling skrev så är den arketextuella relationen även generöverskridande, vilket är fallet i dessa två. Titlarna pekar på att man gjort en modifikation av primärtexten och skapat parodier. Genom sina tidigare erfarenheter vet åskådaren att Tolkiens böcker och Jacksons filmer inte innehåller några spår av återvinning och att det inte finns någon med namnet Todd. Den sista titeln, *The Road to the End*, ger ingen egentlig manifestation av att tillhöra Tolkiens fiktiva värld. Filmen skulle kunna utspela sig och handla om en rad olika saker.

---

²⁰ Anderson, Lars Gustaf; Hedling, Erik. *Filmanalys – en introduktion*, s. 36.

Transpositionerna

De två transpositionsfilmerna, *Idiots in the Shire* och *The Fellows Hip: Rise of the Gamers*, använder sig inte av Jacksons typsnitt i sina titlar. Här saknas alltså den estetiskt arketextuella relationen till Jacksons filmer.

Själva titlarna är desto mer avslöjande. I *Idiots in the Shire* anger ”the Shire” (Fylke) en direkt plats där denna film är tänkt att utspela sig. *The Fellows Hip: Rise of the Gamers* ger mer en antydning om vad den handlar om än vart den är tänkt att utspela sig. I dessa fall har båda titlarna en generöverskridande arketextuell relation till primärtexterna, som antyder parodier.

Sammanfattningsvis kan man säga att de icke-diegestiska filmtitlarna har starka arketextuella relationerna till primärtexterna inom alla tre kategorierna. Både vad gäller typsnittet av titlarna och utformningen av dessa. I fallen med expansionerna går det således inte att finna några överskridande titlar utan där har man istället valt att vara primärtexterna trogna och använda sig av dessa för att tydligt markera var de placerar sig i förhållande till dessa. Undantaget är *Born of Hope*. Fanfilmerna i expansionskategorin gör alltså anspråk på att vara en del av Tolkiens fiktiva värld genom att vara den trogen och använder sig av en arketextuell anspelning för att uppnå detta.

Filmerna i modifikationskategorin använder sig även de av Jacksons typsnitt och är det troget. Undantaget där är *Lord of the Rings – Sweded!*, som även har modifierat detta. I transpositionskategorin är saknaden av Jacksons typsnitt total. Liksom dessa fanfilmer är modifikationer av primärtexten, stärks den positionen genom att man valt att göra på detta vis.

När det gäller utformningen av titlarna är expansionerna, som sagt, trogna sin kategori. Modifikationerna använder utformningen av titlarna för att stärka sina positioner som just modifikationer av primärtexterna. Titlarna i transpositionskategorin liknar mer modifikationer. Det enda spår av transpositionallitet är undertiteln *Rise of the Gamers*, som pekar på att filmen utspelar sig i en annan värld än det universum Tolkien skapat.

Citat och allusioner av Gollum

Nästa steg jag ska göra är att undersöka några intertextuella relationer mellan fanfilmerna och primärtexterna. Detta ska ske genom att jag titta närmare på hur de olika fanfilmerna använder sig av och återskapar karaktären Gollum. Av de 11 fanfilmer jag har med i min studie är han helt frånvarande i fem. I fyra av dem är han med och i resterande två finns det spår av honom.

Valet av Gollum beror alltså på att han är en frekvent förekommande karaktär. I böckerna får han en central roll vilket också gör honom mer intressant att närstudera.

Som jag tidigare nämnt förklarar Erik Hedling begreppet intertextualitet som närvaron av två distinkta texter. Då Gollum är en redan skapad karaktär kan han ses som en text och fanfilmerna står som den andra texten, den inom vilken Gollum rör sig i.

Tolkien beskriver Gollum som en svart varelse med tunt stripigt hår, vassa tänder och stora bleka skimrande ögon. Han är endast iklädd ett skyнке runt sin midja. Hans tal beskrivs som väsende och när han uttalar ”gollum”, gör han det med sväljande läte från sin strupe²¹²². Tolkiens beskrivning är ganska öppen och det finns en mängd olika tolkningar av honom. Jacksons version av Gollum är datoranimerad. Undantaget är att Jackson gjort honom ljusare i hyn. Se bild 2. I böckerna beskrivs Gollums beteende som att han har en personlighetsklyvning och att han är oberäknelig. Ett annat element som gör sig påtagligt i filmen är Gollums röst som har en säregen karaktär.

Bild 2²³.

Expansionerna

Av de fanfilmer som tillhör kategorin expansioner, är Gollum endast med i filmen *The Hunt for Gollum*. Gestaltningen av honom är en tydlig allusion i *The Hunt for Gollum*. I filmens inledning förklarar en berättarröst att det finns en varelse som likt Sauron, också är på jakt efter ringen. Det första tecknet man får se av Gollum är nere i en grotta. Hans fingrar avger en skugga i taket, och samtidigt som berättarrösten fortsätter att prata hör man någon som viskar. Det är smala fingrar med tjocka fingertoppar. I klippet efter får man se grottan genom ett

---

²¹ Tolkien, J.R.R. *Bilbo – En hobbits äventyr*, s. 60-61.

²² Tolkien, J.R.R. *Härskarringen*, s. 719.

²³ Bild 2: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gollum.PNG>

long-shot och man kan då ana ryggen på någon som sitter där. I nästa klipp får man se en stor grottöppning. Samtidigt som kameran rör sig i ett vertikalt tracking-shot, kommer någon utkrypandes ur grottan. Innan man hunnit se vem det är så är bilden flyttad till upp över grottöppningen. Under filmens gång återkommer Gollum vid en rad olika tillfällen, men det är först i filmens sista scen som man får se en närbild av hans ansikte. Det går först då se tydligt att det är Jacksons Gollum som fanfilmsskaparna försöker efterlikna. Dock medverkar han mycket mer, men då får man inte se honom klart och tydligt, utan man använder sig av hans röst.

När det gäller Gollums beteende, hur han pratar och vad säger, är detta troget både Tolkien och Jackson. Efter det att Aragorn har fångat honom och förvarar honom i en säck, skriker, gråter och pratar Gollum om vartannat. Det påminner mycket om när Frodo och Sam fångar honom i *Sagan om de två tornen*. Det går också höra tydligt att man försökt efterlikna den röst som getts honom i Jacksons filmer. Allusionen av Gollum är alltså trogen Tolkien genom beteendet och Jackson genom ljud och bild.

Modifikationerna

Bland de fanfilmer som tillhör modifikationskategorin, återfinns Gollum i tre av dem. I den första av dem, *The Road to the End*, är den visuella allusionen av Gollum ganska avlägsen. Här är han inte animerad utan spelas av en människa iklädd shorts, t-shirt och sandaler. På huvudet har han tjockt hår och hans tänder och hy är vanliga. Rösten och betoningarna är däremot mycket likt Gollums röst i Jacksons filmer. Personlighetsklyvningarna gör sig också påmind genom tvära humörsvängningar.

I *Lord of Recycling* är Gollum animerad. Animationen påminner om Jacksons. Gollum har stora ögon och endast ett höftskynke. Ett undantag är dock att han saknar något som helst hår på huvudet. Vid ett tillfälle i filmen är Frodo ensam med Gollum. Gollum skuttar då framför Frodo och viftar med handen, vilket påminner mycket om hur han manar på Frodo och Sam i Jacksons filmer. Även i denna film har man använt sig av den röstförställning som han har i Jacksons filmer.

Gollums medverkan i *Todd of the Rings* är en korsning av allusioner och dolda citat. I filmens inledning hittar Bilbo en guldstatyett (the Todd) och man kan då höra någon ropa efter den. Rösten känns igen från Jacksons filmer. Det man annars gjort med Gollum i denna fanfilm är att använda sig av citat. Man använder sig alltså av faktiska klipp från Jacksons filmer, men istället för att Gollum håller upp en ring i sin hand, har han statyn Todd.

Transpositionerna

I de två fanfilmerna som tillhör transpositions-kategorin är Gollum näst intill obefintlig. Dock finns några spår av honom. I *The Fellows Hip: Rise of the Gamers* sista klipp får man se någon krypa fram under ett bord samtidigt som man hör en väsende röst säga: ”*thiiiss way*”. Den speciellt förvrängda rösten samt betoningen är de enda spår av Gollum som allusion.

I *Idiots in the Shire* är Gollum som fysisk karaktär helt avsaknad. Här använder man sig istället av en verbal allusion. Detta sker genom att man låter karaktären Gandarf säga: ”*my preeeciours*” med en förvrängd röst.

I de sex stycken fanfilmer jag ovan har undersökt, går det att dra vissa slutsatser. I fallet med *The Hunt for Gollum*, går det tydligt se hur man försöker återskapa en autentisk representation av karaktären Gollum. Detta ligger i linje med Marie-Laure Ryans beskrivning av expansioner som texter som genom att fylla ut luckor gör anspråk på att vara en del av primärtexten. Hade Gollums utseende och beteende skiljt sig, som i fallet i *The Road to the End*, hade man hamnat längre ifrån primärtexten. I *The Hunt for Gollum* använder man sig alltså av Gollum för att stärka sin expansionella position.

Bland modifikationerna är Gollums medverkan i *Lords of Recycling* den som ligger närmast primärtexterna som estetisk allusion. Förutom avsaknaden av hår är han lätt att känna igen. Även den inomnarrativa strukturen är trogen primärtexten. I *Lords of Recycling* är Gollum angelägen om att Frodo inte ska kasta iväg PET-flaskan. Detta liknar den förändring han genomgår i primärtexten där han genomgår en tillfällig förvandling och faktiskt hjälper Frodo. Modifikationen ligger alltså i de diegetiska och narrativa omständigheterna. Anledningen till att Gollum inte vill att Frodo ska kasta iväg PET-flaskan är för att man inte får skräpa ned. I *The Road to the End* är det tvärtom, då man är trogen primärtextens narrativ. Här är den estetiska allusionen mer avlägsen och modifikationen ligger där i. I *Todd of the Ring* använder man sig av citat från Jacksons filmer. Citaten består både av rena och modifierade citat. I de modifierade citaten har man valt att behålla Gollum precis som han är, men också att placera ny rekvisita i hans hand. Hans roll i denna fanfilm är, liksom i Tolkiens *Lord of the Rings*, att han är på jakt efter det som en gång tillhört honom. Filmens plats som modifikation stärks alltså genom att man använt sig av modifierade citat.

De två filmerna i transpositions-kategorin är de som ligger längst ifrån att använda Gollum för att stärka sina positioner. I fallet med *Idiots in the Shire* återfinns endast en verbal allusion, men den gör inte att filmen blir mer eller mindre transpositionell. I *The Fellows Hip: Rise of the Gamers* är det den diegetiska miljön som avgör Gollums roll som transpositionell.

Man hinner uppfatta att det är i en, förmodligen, skolmatsal. I dessa båda filmer tillför Gollum inget narrativt.

Fansen

Hur mottags då dessa fanfilmer av andra fans? Och vad har branschen för inställning till dem? För att undersöka detta ska jag titta närmare på de kommentarer som lämnats kring filmerna. På fanfilms.net kan man bli medlem och lämna kommentarer, men då denna funktion inte verkar fungera i nuläget har jag istället valt att vända mig till youtube.com, där de flesta av filmerna går att återfinna. En del av filmerna har även egna hemsidor och där det finns ska jag även undersöka innehållet i dessa. För att undersöka branschens syn på fanfilmerna ska jag först undersöka vad den har för generell inställning till Tolkien-fansen. Detta kommer att göras genom att jag undersöker vad branschen erbjuder sina fans. Båda dessa undersökningar kommer att belysas med hjälp av Henry Jenkins forskning av mediebranschen och fans.

Teori

Mediaforskaren Henry Jenkins har forskat mycket om hur medietekniken har ändrats och hur det har kommit att påverka åskådaren att gå från passiv till aktiv deltagare. I *Textual Poachers: Television Fans and Participatory Culture* (1992) beskriver Jenkins hur fans (Poachers) använder sig av olika material för att skapa sina egna verk. På så sätt suddas gränsen ut mellan åskådare och producent. Genom denna "tjuvjakt" väljer fansen ut och ändrar i materialet och skapar på så sätt ny mening med det. Detta för att fylla de egna behoven hos fansen²⁴.

I boken *Konvergenskulturen – Där nya och gamla medier kolliderar* (2012) skriver Henry Jenkins om *gräsrotskreativitet* och hur den har kommit att utvecklas genom tillgången till nya medier. Med gräsrotskreativitet menas amatörer som själva skapar sina verk på sina egna villkor utifrån de texter som finns tillgängliga. Branschens syn är tvådelad om detta. Det finns de som uppmanar och använder sig av fansens engagemang. Dessa kallar Jenkins för *samarbetsanhängare*. Sedan finns det de företag som försvarar sitt varumärke så gott det går. Detta kan ske genom att de aktivt försöker få bort fan-kreationer. Dessa kallar han för *förbudsanhängare*²⁵.

---

²⁴ Jenkins, Henry. *Textual Poachers*, s. 24.

²⁵ Jenkins, Henry. *Konvergenskulturen*, s. 144.

Två andra begrepp som Jenkins använder sig av är *deltagande* och *kollektiv intelligens*. Jenkins gör en skillnad mellan *interaktivitet* och *deltagande*. Med *interaktivitet* menas de tekniska begränsningarna för konsumenten att integrera i en berättelse, genom t.ex. ett datorspel, medan *deltagande* är det som bestäms av den sociala kontexten. Mediebranschen kan alltså inte kontrollera och förutspå deltagandet²⁶. I en annan bok, *Fans, Blogger, and Gamers* (2006b) skriver Henry Jenkins om att deltagarkulturer uppstår vid en blandning av tre strömningar. Nämligen:

- Nya verktyg och teknologi som möjliggör det för konsumenter att tillhandahålla och kommentera medialt innehåll.
- Att det finns en mängd olika subkulturer som förespråkar ett ”gör-det-självt” –tänk kring medieproduktion, vilket har påverkat hur konsumenterna använder de nya verktygen och teknologin.
- Det ekonomiska intresset i att skapa ett horisontellt narrativ som sträcker sig över flera mediala plattformar och kräver en större aktivitet hos åskådaren²⁷.

Deltagandet kan ta sig i uttryck på olika sätt och kollektiv intelligens är en av dem. Kollektiv intelligens grundar sig i att alla vet något, ingen vet allt. Det är en slags gemenskap där alla bidrar med det de kan²⁸. Det tidigare nämnda gräsrotskreativitet är ett annat sätt som *deltagande* kan innebära.

Val av filmer

Vid en första anblick av de fanfilmer jag valt ut, kan man snabbt märka en stor variation vad gäller filmiska kvalitéer och resurser. Fanfilmsskaparna får, av juridiska skäl, inte göra några som helst ekonomiska vinningar. Detta är en av orsakerna till de skiftande kvalitéerna. För en del av filmskaparna är detta deras första film, medan andra har mer erfarenhet och sådana saker väger också in i den resulterande kvalitén.

De fanfilmer jag valt att ha med i denna del av min undersökning har valts ut av ett par anledningar. Filmen *Born of Hope* är med då den har haft stor genomslagskraft. Filmen har en egen välorganiserad hemsida med information. Det är lätt att hitta kommentarer kring den. En av anledningarna till att den haft stor genomslagskraft beror nog på att den är noggrant gjord och har stora filmiska kvalitéer.

---

²⁶ Jenkins, Henry. *Konvergenskulturen*, s. 142-143.

²⁷ Jenkins, Henry. *Fans, Bloggers, and Gamers*, s. 135-136.

²⁸ Jenkins, Henry. *Konvergenskulturen*, s. 36.

Den andra filmen som jag ska studera är *Todd of the Rings*. Filmen är med då jag även finner denna välgjord, både vad gäller rekvisita och agerande. Filmen sträcker sig över alla tre delar i Tolkiens trilogi vilket också gör den mer intressant.

Analys – Branschen - Hemsidor

Det företag som äger alla rättigheter till allt som har med Tolkien att göra heter Middle-earth Enterprises (f.d. Tolkien Enterprises). På deras hemsida, www.middleearth.com, finns en speciell avdelning som rör licenserna kring filmerna *The Lord of the Rings* och *The Hobbit*. Det finns ingen officiell Tolkien fan-community. De licensierade och officiella hemsidor som finns berör de två trilogierna. Den ena hemsidan är www.lordoftherings.net och den andra är www.thehobbit.com som båda ägs och drivs av New Line Cinema tillsammans med Warner Bros. Entertainment. Inc.

På hemsidan lordoftherings.com är man som besökare väldigt begränsad. Informationen på denna sida rör mest att göra reklam för att man kan köpa filmerna och diverse andra prylar. Sidan erbjuder ingen som helst integrering för besökaren. [Thehobbit.com](http://thehobbit.com) ser ungefär ut på samma sätt. En skillnad är dock den meny som heter "Join the company". Går man in där skickas man vidare till <http://apps.warnerbros.com/thehobbit/ar/us/>. Där erbjuds besökaren att fotografera sig som en av dvärgarna. Man får välja vilken karaktär man vill likna samt vilken bakgrund man vill ha. Beroende på vilken karaktär man väljer läggs olika lager framför ansiktet. Man kan sedan välja att ta en stillbild eller filma. Därefter kan man antingen ladda ned bilden eller dela den via olika sociala medier. Ingenstans erbjuds man att lämna några kommentarer eller djupare läsning om Tolkiens värld. Interaktiviteten med Tolkiens värld är alltså väldigt begränsad och därmed kontrollerad från branschens sida. Ingenstans uppmanar man till fansens bidragande eller deltagande. Företagskulturen kring Tolkien är en klar förbudsanhängare när det gäller aktivitet på internet och här har man en tydlig distans till fansen.

Analys - Filmerna

Born of Hope är ett bra exempel på gräsrotkreativitet. Filmen är producerad av produktionsbolaget Actors at Work och filmen hade premiär den 1 december 2009. Kate Madison fick idén till filmen 2003. Tanken då var att skicka ett bidrag till det kommande fanfilm konventet TolCon, som är ett konvent dedikerat till Tolkien. Projektet eskalerade och resulterade i den 70 minuter långa fanfilmen. Filmen hade en budget bestående av 25 000

pund, varav det mesta kom från fans som donerat pengar²⁹. Så här, fyra år efter premiären lever filmen fortfarande på internet och den har i skrivande stund över 19 miljoner visningar på youtube.com. Filmens producent och regissör, Kate Madison, och Christopher Dane, som spelar Arathorn, deltog i theonering.nets evenemang som ägde rum i samband med Oscarsgalan den 24 februari 2013³⁰. I Tolkienkretsar är de alltså, fyra år efter releasen, fortfarande aktuella p.g.a. sin film. Alla som medverkat i och kring filmen är volontärer och alla har jobbat gratis. Många av de vapen man använde sig av vid inspelningen är gjorda av professionella smeder som skänkt dem till produktionen³¹. Filmen blev recenserad i *The Times* där den fick betyget fyra av fem.

Kommentarerna hos åskådarna har varit många. Enbart på filmens egen hemsida, www.bornofhope.com finns det mer än 1700 gästboksinslägg. På youtube.com finns ytterligare över 8000 kommentarer. Efter att ha ögnat igenom en större mängd av dem kan jag konstatera att responsen överlag är mycket positiv. När jag har skrollat nedåt på kommentatorsfältet på youtube.com, har jag stannat och läst en del av de stycken som fått min uppmärksamhet p.g.a. sin mängd text. De flesta av dessa texter är svar på tidigare kommentarer och frågor. Ett exempel på detta är profilen Routakorpi fråga, som lyder: ” I mighth not know everythig, but shouldn't it be Elessar instead of Estel? Anyway this was suprisingly well done!”. Profilen grossepointemichigan ger därefter ett svar som lyder: ”At this point in his history it is Estel, not Elessar.”³² Ett annat exempel är profilen ohaihayrs kommentar: ”why do they speak elvish even when there are no elves around? not meaning to troll just curious.”. Återigen ger profilen grossepointemichigan ett svar: ”Because they are Dunedain, descended from the Numenoreans.”.³³

Born of Hope har, som tidigare nämnts, en tydlig strävan efter att vara trogen Tolkiens böcker och Jacksons filmer. Filmen är noga genomtänkt vad gäller bakgrundshistoria, platser, namn, och språk. Man använder sig mycket av det alviska språket Sindarin och för att få detta rätt har man använt sig av två experter inom detta område³⁴. Denna noggrannhet uppmärksammas och gillas av åskådarna.

När det gäller att förhålla sig till rättigheterna har produktionsbolaget varit mycket försiktiga. Licenserna för huvudkaraktärerna och den namngivna rekvisitan ägs av Middle-

---

²⁹ <http://www.bornofhope.com/Diary.html> [2013-03-5]

³⁰ <http://www.theonering.net/torwp/2013/02/18/69260-born-of-hopes-kate-madison-and-christopher-dane-will-join-us-at-the-one-expected-party/> [2013-03-05]

³¹ <http://www.bornofhope.com/WeaponsWarfare.html> [2013-03-05]

³² http://www.youtube.com/all_comments?v=qINwCRM8acM [2013-03-27]

³³ http://www.youtube.com/all_comments?v=qINwCRM8acM [2013-03-27]

³⁴ <http://www.bornofhope.com/BoH%20info%20booklet.pdf> [2013-03-05]

earth Enterprises. Kate Madison berättar att man bland annat använde sig av några replikor från Jacksons filmer, men att man snabbt tog bort dessa för att vara på den säkra sidan³⁵. Fanfilmen *The Hunt for Gollum* filmades ungefär samtidigt och produktionsbolaget bakom den blev kontaktade av Middle-earth Enterprises. Filmens regissör, Chris Bouchard, säger i en intervju med BBC att man har kommit överrens med Middle-earth Enterprises att de får fortsätta att göra klart filmen, så länge de inte gör någon vinst på den³⁶. Jag hittar ingenstans att Actors at Work har haft någon kontakt med Middle-earth Enterprises, men då dessa båda produktionsbolag delvis hjälpt varandra och samarbetat, antar jag att samma sak gällde för dem. Vidare i intervjun med BBC säger Bouchard följande om Middle-earth Enterprises: ”They are supportive of the way fans wish to express their enthusiasm”³⁷.

I det andra exemplet, fanfilmen *Todd of the Rings*, ser produktionen helt annorlunda ut. Filmen är producerad av Risembool Rangers och hade premiär den 28 april 2012. Filmen har över 45 000 visningar på youtube.com. Man har använt sig av väl genomtänkt rekvisita för att skapa karaktärerna och för att skapa scenen. Man har också använt sig av olika filter för att efterlikna estetiken i Jacksons filmer. I *Todd of the Rings* använder man sig av en berättarröst för att föra handlingen vidare. Denna röst är markant lik Cate Blanchetts röst, som agerar berättare i Jacksons filmer.

Kommentarerna kring denna film är mycket positiva på youtube.com. Av de mer negativa uttalandena handlar det mest om specifika saker i filmen, än om filmen generellt. Ett exempel på detta är profilen Sophie Noelles kommentar: ”It bothers me how obsessed they are with The Todds crotch...”³⁸. De som producerat filmen, Risembool Rangers, är egentligen en fan club dedikerad till animatören Vic Mignoga. Det är också Mignoga som har skrivit manuset till filmen. Detta har gjort att filmen innehåller en rad referenser till olika mangaserier. Detta är något som uppmärksammas positivt genom kommentarerna, där folk ofta påpekar att de uppfattat dessa referenser. Som t.ex. profilen odddog11:s kommentar om Gandalfs presentation av Aragorn: ”Lol 'son of Suoh”³⁹. Suoh är en karaktär från mangaserien Ouran High School Host Club.

I beskrivningen av filmen gör man som många andra fanfilmer, nämligen att man uttrycker klart och tydligt att filmen inte har några som helst ekonomiska intressen. Det står att filmen är gjord utan Middle-earth Enterprises godkännande och att man inte på något sätt

---

³⁵ <http://www.bornofhope.com/QA.html> [2013-03-05]

³⁶ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/8022623.stm> [2013-03-07]

³⁷ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/entertainment/8022623.stm> [2013-03-07]

³⁸ <http://www.youtube.com/watch?v=62-qkUksmNY> [2013-03-07]

³⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=62-qkUksmNY> [2013-03-07]

gör anspråk på att äga några rättigheter till rekvisitan, karaktärerna eller handlingen. Det som skiljer denna film från *Born of Hope*, rent produktionsmässigt, är att man använder sig friskt av filmklipp och musik från Jacksons filmer. *The Todd of the Rings* är inte den första eller enda filmen på youtube.com som använder sig av material från de officiella filmerna. Det finns en hel uppsjö av dem. Att dessa får finnas kvar tyder på att Middle-earth Enterprises och New Line Cinema inte lägger någon vikt vid att de finns där.

Båda dessa exempel ligger i linje med de tre punkter som medieforskaren Henry Jenkins ger om förutsättningarna för att dessa gräsrotskreationer ska uppstå. Både *Born of Hope* och *The Todd of the Rings* använder sig av redan existerande mediala texter. Detta syns tydligast i *Todd of the Ring*, där man med hjälp av olika verktyg använt sig av flera element från Peter Jacksons filmatisering. Dessa element har sedan både modifierats och bevarats som originaltext. I fallet med *Born of Hope* har man istället valt att rikta in sig mot att använda sig av Peter Jacksons filmestetik för att lyfta fram en text av Tolkien.

Båda filmerna har fått mycket positiv respons av åskådare och andra fans. I den positiva responsen har man berört både förhållningssätt till Tolkien, men också det produktionsvärdet filmerna får av det faktum att man lagt ner mycket tid på dem. Båda filmerna finns också tillgängliga på fanfilms.net som är en hemsida dedikerad till en ”gör-det-själv”-kultur.

Att det finns ett intresse hos företagen kring Tolkien, bevisas genom deras förhållningssätt till fanfilmerna. Så länge man inte gör anspråk på att äga rättigheterna till innehållet i materialet, eller har några direkt ekonomiska avsikter med filmerna, så verkar det inte vara några upphovsrättsliga problem att producera dessa filmer.

Middle-earth Enterprises förhållande till fansen är en gråzon mellan samarbetsanhängare och förbudsanhängare. De gör ingen direkt uppmaning till fansens deltagande för att hålla Tolkiens värld levande. Å andra sidan motarbetar de inte heller de som lägger ner tid och pengar på att göra sina egna kreationer, utan tycker att det är positivt.

Vad som inte studerats utförligt är relationen mellan fansen, deras kreationer och branschen. En undersökning av det slaget skulle kräva mer tid och utrymme än vad som funnits i min studie. Det skulle vara intressant att få en djupare förståelse i *hur* dessa hänger samman.

Sammanfattning

Det jag ville göra med min studie var att undersöka hur fans bidrar till expanderandet av Tolkiens fiktiva värld. Jag valde att koncentrera mig på fanfilmerna. För att undersöka detta valde jag att börja med att undersöka fanfilmernas förhållande till primärtextens narrativ. I den delen av analysen valde jag att använda mig av Dolezels teori om transfiktion. Det resulterade i att jag kunde kartlägga fanfilmernas intertextuella narrativa placering i Tolkiens fiktiva värld. Med hjälp av Marie-Laure Ryans förklaring till ytterligare förståelse av Dolezels kategorier kunde jag sedan styrka fanfilmernas placering i respektive kategori. Som jag nämnde inledningsvis är Tolkiens värld fylld av karaktärer, platser och lösa trådar. Trots detta är modifikationen det vanligaste sättet att förhålla sig till den fiktiva världen. Det är ett tacksamt förhållningssätt för den som är mer intresserad av att göra film än att utforska en värld.

I andra delen av min analys gjorde jag en grafisk analys och en karaktärsgestaltning. Genom denna analys kan jag konstatera att fanfilmsskaparna använder sig av Peter Jacksons filmatisering för att stärka sina positioner som fanfilmer tillhörande Tolkiens fiktiva värld. Alla fanfilmer som är med i min studie är producerade efter att Peter Jacksons trilogi om *Härskarringen* haft premiär. Samtliga fanfilmer under expansions- och modifikationskategorierna har valt att använda typsnittet som presenterades i och med att Jacksons första film släpptes. Typsnittet finns att ladda ned och tillgängligheten till det är stort. De två fanfilmer som placerades under transpositionskategorin får en starkt tillhörighet dit genom att man valt att använda andra typer av typsnitt. Istället skapas ett igenkännande genom återskapandet av olika nyckelscener.

I denna del av analysen gjorde jag också en analys över en karaktärsgestaltning. Valet av karaktär föll på Gollum. Vad jag kan konstatera vid min analys av användningen av honom är att han innehar många element som verkar göra honom tacksam att gestalta. I expansionerna och modifikationerna används Gollum dels för att föra berättelsen vidare. I transpositionerna förekommer han nästan inte alls. Tolkiens beskrivning av Gollum är inte detaljrik. De beskrivningar som finns av honom ger ingen direkt bild av hur han ser ut. Istället har fanfilmsskaparna använt Peter Jacksons tolkning av honom. När det gäller Gollums personlighet är det lättare att se spåren från Tolkiens böcker.

I tredje och sista delen av min analys valde jag att analysera hur två av fanfilmerna tagits emot av branschen och av andra fans. Fansens respons på fanfilmerna är generellt positiv. I fallet med *Born of Hope* har responsen i kommentatorsfälten gällt allt från filmens noggrannhet gentemot Tolkien till det faktum att filmen är en så pass stor produktion till en så liten budget. Kommentarererna kring den andra filmen, *Todd of the Rings*, handlade mestadels om de många manga-referenser som filmen anspelar på. En stor skillnad mellan dessa båda filmer är deras produktionsmässiga förhållande till Peter Jacksons filmer. I det ena fallet var man mycket noga med att inte använda sig av något som helst licensskyddat material. I den andra filmen har man struntat helt i det förhållningssättet.

Analysen har gett mig en inblick i hur Tolkiens värld fortfarande växer, främst genom expansionsfilmerna. I fanfilmerna under den kategorin presenteras dessutom nya karaktärer vilket öppnar för ytterligare nya texter att ta vid. Middle-earth Enterprises syn på en sådan expansion verkar tillsynes vara relativt positiv. De motarbetar inte Tolkien-fansen, men genom att studera de officiella hemsidorna kan jag också konstatera att de själva inte öppnar upp för något djupare deltagande. Detta lämnas istället åt fansen själva. Analysen har också gett en inblick i hur filmskapande fans använder Tolkien och Jackson för att se till att denna fiktiva värld växer. Jag kan konstatera att sättet att skapa fanfilmer på i hög grad kan variera både vad gäller tillvägagångssätt och förhållande till primärtexten.

Valet av Dolezels verktyg för att genomföra kartläggningen av fanfilmernas narrativa förhållande till primärtexten var effektiv. Ryans kritik mot användandet av transpositionskategorin visade sig vara både befogad och obefogad. Genom valet av vissa nyckelscener lyckas fanfilmsskaparna få fram att filmerna tillhör Tolkiens fiktiva värld. I fallet med *Idiots in the Shire* framgår tillhörandet extra tydligt genom att åskådaren får den kännedomen genom förtexten. Dock är Ryans kritik befogad då nyckelscenerna även innehar viss form av igenkännande rekvisita. Transpositionskategorin är alltså inte helt problemfri att använda för att studera en films narrativa förhållande till primärtexten.

Valet av Genettes teori gav ett tillfredställande resultat. Teorin gav ett bra utrymme för att väga in flera olika filmiska element. Det som visade sig vara problematiskt med teorin var att många av förhållandena vävs samman. För att få en bra bild av hur Tolkiens fiktiva värld fortfarande expanderar valde jag att undersöka flera fanfilmer, vilket medförde att jag inte använde alla underkategorierna.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Böcker

Tolkien, J.R.R. *Appendix A-F, from "The return of the king"; The adventures of Tom Bombadil; Tree and leaf; The homecoming of Beorhtnoth Beorhthelm's son* [**Ringens värld**]. Sv. översättning Åke Ohlmarks. Stockholm: Norstedts Förlag, 1980.

Tolkien, J.R.R. *The Hobbit or There and Back Again* [**Bilbo – En hobbits äventyr**]. Sv. översättning Britt G. Hallqvist. Stockholm: Rabén och Sjögren, 2001.

Tolkien, J.R.R. *The Lord of the Rings* [**Härskarringen**]. Sv. översättning Åke Ohlmarks, 3:e upplagan. Stockholm: Norstedts Förlag, 2001.

Tolkien, J.R.R. *The Silmarillion* [**Silmarillion**]. Sv. översättning Roland Adlerberth. Stockholm: Norstedts Förlag, 1979.

Tolkien, J.R.R. *Unfinished Tales* [**Sagor från Midgård**]. Sv. översättning Roland Adlerberth. Stockholm: Norstedts Förlag, 1982.

Filmer

Sagan om ringen, DVD, regi: Ralph Bakshi. Warner Bros. Kalifornien, 2001.

Sagan om ringen, DVD, regi: Jackson, Peter. New Line Cinema, Los Angeles, 2001.

Sagan om de två tornen, DVD, regi: Jackson, Peter. New Line Cinema, Los Angeles, 2002.

Sagan om konungens återkomst, DVD, regi: Jackson, Peter. New Line Cinema, Los Angeles, 2003.

Fanfilmer⁴⁰

Born of Hope: <http://www.bornofhope.com/FilmYouTube.html>

Halifirien: <http://www.fanfilms.net/f/1444>

Idiots in the Shire: <http://www.fanfilms.net/f/2398>

Lord of Recycling: <http://www.fanfilms.net/f/2158>

Lord of the Rings – Sweded: <http://www.fanfilms.net/f/1287>

---

⁴⁰ 2013-03-17. Det har tillkommit två stycken filmer på www.fanfilms.net/c/lotr/ under tiden för min studie. *Lord Of the Rings: Return Of the King parody* (Regi. Ashlee Scott. 2006) och *Star Street Ep7 'Love You So Much'* (Regi. Dave Connolly och Terry Mynott, 2007) Dessa två filmer är inte med i min undersökning då de inte var tillgängliga under den period då valet av filmer gjordes. Anledningen till filmernas otillgänglighet under den perioden är okänd.

The Fellows Hip: Rise of the Gamers: <http://www.fanfilms.net/f/2460>

The Hunt for Gollum: http://www.thehuntforgollum.com/player_film-hd.htm

The Lord of the Rings: The Sons of Elrond: <http://www.fanfilms.net/f/1808>

The Road to the End: <http://www.fanfilms.net/f/2424>

THE SILMARILLION: ARDA – a World Is Rising: <http://www.fanfilms.net/f/2345>

Todd of the Rings: <http://www.fanfilms.net/f/2323>

Hemsidor

<http://www.bbc.co.uk/news/>

<http://www.bornofhope.com/>

<http://www.imdb.com/>

<http://www.fanfilms.net/>

<http://www.lordoftherings.net/>

<http://www.thehobbit.com/>

<http://www.theonering.net>

<http://www.tolkienfanfiction.com/>

<http://www.tolkiensarda.se/>

<http://www.youtube.com/>

Bilder

Bild 1. *LOTR Font*. Bilden är hämtad från <http://www.namethatfont.net/the-lord-of-the-rings-font/>

Bild 2. *Gollum*. Bilden är hämtad från: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gollum.PNG>

Artiklar

Kennedy, Collin. The Lord Of the Rings: The Fellowship Of the Ring. *Empire*. Publiceringsdatum okänt. <http://www.empireonline.com/reviews/reviewcomplete.asp?FID=131309>
[2013-02-20]

Total Film. The Lord Of the Rings: The Fellowship Of the Ring. *Total Film*. 2001-12-19.
<http://www.totalfilm.com/reviews/cinema/the-lord-of-the-rings-the-fellowship-of-the-ring-1>[2013-02-20]

Litteratur

Tryckta källor

- Andersson, Lars Gustaf och Hedling, Erik. *Filmanalys – En introduktion*. Lund: Studentlitteratur, 1999.
- Dolezel, Lubomir. *Heterocosmica – Fiction and Possible Worlds*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1998.
- Hellekson, Karen och Busse, Kristina., (red). *Fan Fiction and Fan Communities in the Age of the Internet*. North Carolina: McFarland and Company, 2006.
- Jenkins, Henry. *Fans, Bloggers, and Gamers – Exploring Participatory Culture*. New York: New York University Press, 2006.
- Jenkins, Henry. *Konvergenskulturen – Där nya och gamla medier kolliderar*. Göteborg: Daidalos, 2012.
- Jenkins, Henry. *Textual Poachers – Television Fans and Participatory Culture*. New York: Routledge, 1992.
- Stam, Robert. *Film Theory – An Introduction*. Malden: Blackwell Publisher, 2000.
- Thompson, Kristin och Bordwell, David. *Film History – An Introduction*. New York: McGraw-Hill, 2010.

Internetkällor

- Dena, Christy. *Transmedia Practice: Theorising the Practice of Expressing a Fictional World across Distinct Media and Environments*. Diss. University of Sydney, Australia, 2009. Publicerad på <http://www.scribd.com> [2013-03-16], 2011.
- Ryan, Marie-Lauren, Transmedial storytelling and transfictionality. *Marie-Laure Ryan's articles on Cyberculture*. Publicerad 2013. [\[http://users.frii.com/mlryan/transmedia.html\]](http://users.frii.com/mlryan/transmedia.html) [2013-03-16]